

ІНФОРМАТИВНІ ВІСТІ

КІЛЬКА ДУМОК ПРО ТРЕТІЙ РИМ.

На наших очах відбуваються події в дійсно великому стилі. Не може бути, щоб у висліді не зайшли зміни поважні й глибокі. Чуємо і знаємо, що це не сталося все, що має і мусить статися.

На тлі таких подій люде не можуть не думати, не застановлятися, не передбачувати. Передусім в нашому оточенні. Воно ніби і похвальна річ. Та є одно але. Не бракує таких, що надто поверховно ідуть за чужою думкою.

Хід подій насуває мимоволі різні аналогії. З них говорить останньо найчастіше про упадок Картагіни і заісновання Третього континентального Риму. Картагіна це Англія, новий Третій Рим - це Німеччина. Ганнібаль не врятує Картагіни тимбільше, що сучасна Картагіна - Англія не має Ганнібала. Є й інша евентуальність, що насувається при застосуванні цієї аналогії до нашої світової дійсности. За спиной тих, що хочуть здвигнути Третій Рим, не мало таких, що самі хотіли б бути тим єдиним Третім Римом. Передусім цей третій, що спекулює на упадок Картагіни та основне виснаження в боротьбі з нею кандидата на Третій Рим, що думає на руїнах одних і імовірній слабості других підняти прапор світової революції пролетаріату і стати триумфатором.

Власі, в якому ставиться все на одну карту, коли людська воля і енергія працюють повною натугою, є ясною річчю, що події не стануть в півдорозі, а розвинуться до свого кінця. Будуть переможці і переможені.

При згаданій аналогії не важко для нас застановлятися тут над тим, хто вийде переможцем, навіть якщо б це була для нас очевидна річ. Повстає тільки питання: де наше місце?

Річ ясна, що коли оперується такими аналогіями, відповідь на кожному з тих евентуальностей не може бути для нас вдоволяюча. Ясно, чому. Рим був один і Третій Рим, якщо повстане, буде один. Те, що він провалився б в розкладі і під напором молодої сили мало для нас потішачче. Ми живемо і хочемо, щоб наша збірна індивідуальність жила сьогодні. Тільки це, дало б нам запоруку, що житимемо як індивідуальність в майбутньому. Інакше не можемо мати певности, що обіймемо спадщину після Третього Риму.

Що ж отже нам залишається? Незавжди хочеться людам в дискусії з таким ходом думок відповісти на це питання. Та треба за них ясно сказати: в такій ситуації нема для нас місця в сучасному світі. Чи це дійсно мало б бути правдою?

Безперечно, воно могло б стати правдою, якщо б всі українці погодилися на ролю обсерваторів, якщо б в "психологічній Європі" про яку говорив М. Хвильовий знідили нагло одного дня а саме сьогодні всі збірні індивідуальности, між ними й наша, і то якраз в користь такої, а не іншої байдуже чи вона комусь симпатична, чи дуже ненависна. На щастя так не є, і віримо не буде. Віримо, що тверда школа безупинної боротьби надто сильно загартувала людську волю і що так сказано за Лондоном "любов до життя" це пристрасть до свободи зокрема в сучасну добу "всеобіймаючости" усіх милих і немилых гатунків занадто сильно зрослася з людським мясом і кістками. Ні! Людина

з історичною назвою не вичечеться свого я. В неї не перестанемо вірити ніколи. Вона може бути часами слабше озброєна/обеззброєна вона ніколи не є/, як от хоч би німецький нарід перед кількома роками. Всетаки положення останніх - хто цього не признав би - багато змінилось тільки тому, що німці вірили в себе і в нікого більше.

Далше знаємо, що українська людина перейшла на тверду школу, до встоялася там, де здавалося б не поросла вже й трава. Маємо основи вірити в неї більше, як в що небудь інше в світі. Нас не зневірять те, що вона не вміє чи не хоче деклямувати перед нами знаних нам пісень чи молитов, розкривати своєї душі. Її за довго обманували і провокували на цирість, щоб вона не мала навчитись мовчати коли не треба говорити. Віримо, що вона має в нашу епоху більші шанси, як хтонебудь інший відстояти своє право. Віримо, що вона скаже своє слово, що вона заговорить непохитною мовою Шевченка.

Може хтось сказати, що це все пусті фрази. На те можна відповісти також коротко: це єдине, що нам залишається. Або ми маємо взагалі шанси на те, щоб наша індивідуальність явно здійснювала, отже треба вірити й ділати, або не маємо ніяких. Конвнктура нікого не поставила на ноги, не поставить і нас. Чи можна змусити жити те, що мусить вмерти? Чи приклад Польщі не зистарчає? Хто хоче при допомозі конвнктури продовжити процес конання, хай краде лагає завчасу в домовину. Не тудижко за повільною смертю.

Отже питання хто буде Третім Римом залишається невирішеним? Направду чи це для нас цікаво? Чи не краще подумати над тим, як збуриати нашу Картагіну? Значить хочете самі стати "Третім Римом" - скажуть - ні, не хочемо бути ні Третім Римом, ні в Третьому Римі, не хочемо бути ні багатим спадкоємцем ні клієнтом. Якщо все аж так далеко не можемо знайти спокон в тм магічним поняттям, треба би вяснити його зміст. Думаю, що суть кожного Риму творив не факт його існування, але його функція, його "місія" в процесі історичного розвитку. Річ ясна, функція може існувати тільки в матеріальному світі, місія без факту самого існування неможлива. Всетаки думаю, не можна утотожнювати одного з другим. Чому, бажачи бути нескінченим і вічним маємо ставати тим, що мусить вмерти, чому маємо ставити собі задалегідь перспективу смерті? Чи ми бажаємо жити тільки в одній історичній епосі? Якщо є вічна ідея, то вона напевно поза "Третім Римом". Думаю, що тов вічною ідеєю є саме та, яку в сучасних умовах видвигає українська людина: ідея боротьби за повний розріст власної індивідуальності і такий же повний розріст індивідуальностей скручення, що тої можності не мають. Не біймося, що поведемо з ним в конфлікт. Якщо зуміємо ставити на ноги промостити українській цивілізаційній місії дорогу до всіх народів і рас, зуміємо завжди відстояти в боротьбі за рівновагу своє місце. "Свобода людині й народам" - чи ця ідея перестане колинебудь бути актуальною?
Кер.

ЧИ ТІЛЬКИ ПРОТИ ВЕРСАЛІ?

Війна, що в перших днях вересня минулого року розпочалася в Європі, це війна за більші цілі чим знищення т.зв. поверсайської Європи. Рідучо ця війна не ведеться за те, щоб повернути Європу, а з тим і цілий світ до того стану, в якому він находився року Вого 1914. Війна ця ведеться за повну перебудову Європи, за створення цілком нового світово-політичного укладу сил.

Розклад старого світово-політичного укладу сил розпочався ще 1914 р. і Версаль спинив його тільки на більш чим 20 років. Велиманська революція народів здавлених існуючов світово-політичною системою, розпочинає свій побідний марш далше. Литтездатні, сильні невдоволені і голодні народи вимагають для себе належних їм просто-

рів, на яких вони могли б жити в такому масштабі, на який дозволяє їм їхня сила. Для нас українців, так у передверсайській, як і поверсайській Європі в однаковій мірі місця не було. Нашу державність, що заіснувала 1917 і 1918 рр. завалила Москва, а не Версаль. - І ми навіть ризикуємо твердження, що у випадку, якби наша революція 1917, 1918 рр. принесла політичну суверенність українському народові і через збройні повстання всіх поневолених народів московської імперії встановила український лад над морями Чорним, Каспійським та Балтійським, тоді не було б Версаль. Замість поверх 20-літньої передишки у валенні старої світово-політичної будови, якої Москва разом зі своєю імперією являється невідомою частиною, йшло б вже більш як 20 літ будування нової рівноваги в світі без участі московського політичного первня, а натомість з українським політичним первнем, що має цілком іншу геополітичну, економічну культурну природу. Та не так сталось. Москва здавивши нашу революцію, об'єктивно спричинилась до повстання Версаль, хоч і від його також потерпіла.

Тому нашим дійсним ворогом є тільки Москва, а ніколи Версаль, існуюча світово-політична побудова, якої одним із стовпів є московська імперія, а не такі чи інші пересунення меблів, чи розширення або звуження поодиноких убікацій в цій побудові. Для нас потрібно в першій мірі повного знищення московської імперії, а не свобідного лявірування між існуючими політичними центрами. Бо тільки повний розвал московської імперії може нам дати вільний шлях до будови нашої державности, може нам дати потрібні сили, щоб відстояти своє право у новому творчому напнятті після упадку старого світа. Бо ні одному з великих народів старої Європи, в якій їм стало за тісно, не потрібно повного розвалу московської імперії так, як це нам потрібно. Їм потрібно її ослаблення, але в ніякому випадкові повного знищення. Тільки одній Україні потрібний такий розвал московської тюрми народів. А потрібний він Україні з сотні різних причин і зо стонершої причини в додатку, себто тої причини, щоби ніхто ніколи не міг заключувати нового Андрусова з Москвою в справі українських земель. Без того не можемо навіть сміти про нашу політичну суверенність. Тому існуючий змаг народів ми включаємося вповні самостійно. Очевидно, ми всі сили, що нищать стару Європу, розцінюємо як нашого союзника. Але ми памятаємо, що у нас є одна ціль, а це самостійність через розвал московської імперії. І тому повсякчасно нашими союзниками будуть ті сили, і тільки ті сили, що б'ють Москву. Ми знаємо, що в існуючій світово-політичній побудові тільки український нарід являється одиноким дійсно революційним народом, бо він одинокий може осягнути свою ціль через повне знищення московської імперії, а розвиватися лише в такій світово-політичній системі, що бала б йому змогу іти старим шляхом київської держави з X. і XI століття. Цим же великим і сильним народам старої світово-політичної системи, що вирости з нею доки не переросли її, потрібно тільки корисного для себе компромісу з нею коштом її просторів та багатств.

Вовк.

В І С Т К И З У К Р А Ї Н И .

Багато вісток, що наспіває з краю не можемо на тому місці помішувати. Все таки будемо містити деякі вістки та завваги дослівно за сповіданнями біженців.

Пануючою мовою по містах Західної України стає російська мова. Офіційною урядовою є українська мова, але її щораз більше витискає російська з урядів. А що збюрократизоване ціле життя, тож не дивно, що російська висувається на перший план. Говорять та урядують нею безчисленні москалі та люди, що нахлинули ордою з глибини Росії.

Щораз більше уживають її галицькі жидки, що скоро зорієнтувалися кудя вітер віє. На полті, залізницях та установах важкого промислу урядовою мовою є лише російська. По містах і селах відбувається курс російської мови. Хто відважується боронити прав української мови, цей націоналіст. Тому тех українці зі східних земель бояться зі собою говорити по українськи. На закиди західних українців зі слезами в очах говорять, що в них вистарчить за багато говорити по українськи, щоб одержати п'ятно конрреволюціонера-націоналіста. Очевидні, що були в Києві та інших містах оповідають, що ця русифікаційна метода дала успіхи і на вулицях чути здебільша московську мову. - Виселють - це перше слово, що говорить кожний біженець. В першій мірі виселяють родини арештованих та тих, які "втекли до германа", дальше активніших селян, що давніше працювали в культурно-освітніх та господарських установах. З кожного повіту взе тисячі поїхали в Сибір або в Туркестан. На їх місце напливає хвиля москалів та жидів. - Знана комуністка у Львові Волошук, що так гаряче витала червону армію, як партійна особа була визначена директором польської гімназії при вул. Супінського. Одначе вирвалося її перед одним учителем жидівком, що недбало виконала якусь працю : от жидівська робота. Жидівка пішла на скаргу до політрука і Волошук усунена, а її іменовано директором. Серед безділля хіба дійде до чогось путнього застановляючись над своєю політичною істерією. - Минулого місяця невідомі особи вбили револьверовими стрілами мужа знаної польської комуністки Ванди Василаскої. - Це 18 березня, львівське НКВД розстріляло у Львові 18 старшин червоної армії, закидуючи звязки з цивільним населенням. - З початком травня большевики забрали з церков всі ділові книги та метрики. У Львові опечатано канцелярію в Брі. Одночасно проголошено, що шлюби та хрестини слід реєструвати по селах в сільрадах, а по містах в ЗАКС-і. - В місяці травні покінчено роботи над полиренням залізничних рейок на шляху Здолбунів - Львів - Станіславів. - На селян н з Зах. України наложено податки від землі, коней, худоби, дробу. Населення сіл мусить доставляти до якийсь час означену скільк'ість мяса.

НА ЗАХОДІ.

Минулий тиждень приніс дві найважливіші події на західному фронті : ліквідація фронту у Фляндрії та початок офензиви на Париж wraz з його бомбардуванням. Московські газети подавали, що у Фляндрії знаходилося біля 500 тисяч англійських та французьких воєнків і ще раз стільки бельгійських. Англійцям - як подають їхні газети - вдалося врятувати 335 тисяч людей, яких перевезено на кораблях до Англії. - Ліквідація фронту у Фляндрії - подають італійські газети - це початок нової фази війни : кинення всіх німецьких сил на ліквідацію французького опору. - А вже називає бомбардування Парижа найбільшою воєнною операцією Німеччини в дотеперішніх акціях на Заході. Підчас бомбардування німці уживали нових типів бомб. - У звязку з виразною акцією на Париж московські газети /"Красная Звезда"/ предвиджують що німці відложили наступ на Англію, як дуже ризиковну під теперішню пору акцій. Плянється оточити Париж а Англію "унешкідливлявати" постійними налетами. Приступлення Італії до війни причиниться до скорого закінчення акцій у Франції. - Американська газета "Дейли Торкер" подає сензаційну вістку німецького кореспондента, що шум з приступленням Італії до війни, як і остаточна ціль воєнних дій на Заході є у відповіднім моменті змусити Англію та Францію заключити догідний мир. Пропозиції мали б бути загальникові а конференція 4-ох держав мала б їх конкретно устійнити. - Черчіль виголосив 5.6. промову, в якій подавши дані про евакуацію експедиційного

корпусу з Фляндрії, заявив, що Англія рішена провадити війну далше, хочби мала боротися сама, хочби мала покинути частину острова. - "Правда" подає в телеграмі з Парижа, що настрої у Франції пригноблені. - Московське радіо подає з Будапешту, що Франція ще надіється, що Мусоліні в останній хвилині представить мирні пропозиції. - Уставлені далеко стрільні гармати в Кале - твердить "Унітейд Пресс" - можуть легко обстріляти кожної хвилини Льондон. -

СПРАВА ПРИСТУПЛЕННЯ ІТАЛІЇ ДО ВІЙНИ.

Англійські газети офіційально повідомили про стан взаємин між Англією та Італією. Англія уважає, що не має таких спірних справ з Італією, які треба розв'язувати силою. Одначе італійський уряд останньо не виказав охоти мирно передискутувати спірні справи. Англія не припускає, що Італія приступить до війни, але події і військові заарядження в Італії змушують її заявити, що вона зробила все, щоб коли буде потреба на силу відповісти силою. - "Свенска Дафбладє" зі Стокгольму повідомляє про найтіснішу військову співпрацю Італії з Німеччиною. Одночасно подає, що до Італії приїхала військова місія з Іспанії. - Московські газети подають, що приступлення Італії до війни на днях не підпадає сумнівам. - Московське радіо подає вістки, про мобілізацію в Альбанії та військову підготовку в Джибутті. - 4.VI. відбулося засідання італійського уряду, який затвердив всі дотеперішні заарядження. - Амас з Риму подає 6.VI., що англійський амбасадор зі секретарями покинув Рим та виїхав до Франції. В Римі остало лише кількох урядників. - Болгарська газета "Утро" у звідомленню з Каїра пише: Англія закінчила всі праці над безпекою Суєзького каналу. Єгипет, що є зв'язаний з Англією соціальною союзом виконав всі свої зобов'язання супроти Англії. Всі єгипетські порти, укріплення та засоби комунікації віддані до диспозиції англійського війська. Війська обсадили важні пункти. В Каїрі велике напруження. - Деякі американські газети, вперто підчеркують, що постійний контакт Рузвелта з Мусоліні не дозволить на приступлення Італії до війни.

МОСКОВСЬКА АКТИВНІСТЬ.

Газети нейтральних держав підмічують замітну рухливість московської дипломатії. Крім постійного натиску на прибалтійські держави, закінчення торговельного союзу з Югославією твердять, що ССРС вислав спеціальні пропозиції заключити торговельний союз Мадярщини та Румунії. Французькі газети твердять, що московські пропозиції Мадярщині мають політичний характер з огляду на натиск Німеччини на Мадярщину та московські інтереси на Балкані. - Београдське радіо подало, що минулого тижня Молотов прийняв на 2 годинній розмові американського шарже Д'афер у Москві. В тім часі у Вашингтоні Уелс приймав совітського амбасадора. - Французькі газети вперто поширюють вістку, що уряд ССРС звернув увагу Італії, що всяка акція на Балкані згл. в Туреччині безпосередньо загрожувала б інтересам ССРС в тих державах. - Шведська газета "Афтенблядет" доносить, що уряд ССРС звернувся до Румунії пропозицією, щоб Румунія мирно звернула ССРС Буковину та Бесарабію, а за це ССРС дасть гарантії всіх кордонів Румунії включно зі Сімґородом. - Московське радіо звідомляє, що французький та англійський уряди звернулися до Молотова з повідомленням, що спеціальних повновласників Англії та Франції висланих зі спеціальними дорученнями до Москви зараз з початком офензиви, /:яких уряд ССРС не хотів вислухати мотивуючи, що Англія та Франція можуть всі пропозиції подавати через своїх дипломатичних представників/, уряди тих держав хочуть іменувати своїми послами при уряді

СССР в Москві. Молотов заявив, що не предвиджує проти того жадних застережень. -

ВІДПОВІДЬ ЛИТВИ НА ЗАЯВУ МОЛОТОВА.

Литовське міністерство внутрішніх справ проголосило, що у зв'язку зі заявою Молотова буде переведене строге слідство та винуваті будуть покарані. - Того самого дня військовий суд у Вильні засудив одного комуніста за державну зраду на кару смарти, а 3-ох на кару по 8 літ тюрми. В цілій Литві йдуть арешти московських агентів. У Вильні арештовано понад 50 осіб. -

МОБІЛІЗАЦІЯ В ЕСПАНІЇ.

Московське радіо подає 6.VI. що в Еспанії проголошено загальну мобілізацію.

З П Р Е С И.

НА МАРГІНЕСІ ДОГОВОРУ СССР - ВГОСЛАВІЯ.

В зв'язку із ратифікацією торговельного договору поміж СССР а Вгославією, підписаного 11 травня ц.р. в Москві знані нам такі ближчі подробиці. СССР достарчатиме Вгославії нафту, бавовну, залізо, машини і інші промислові продукти, Вгославія взаємно буде ліферантом сільсько-господарських продуктів. В Вгославії сподіється під господарським оглядом чимале користей від цього договору, зокрема очікують піднесення продукції цементу й бавкинту, що підупала в зв'язку з обмеженими війнов можливостями вивозу. Від СССР сподіється за це достав так потрібного в промисловості алумінію. Та - як подає кореспондент "Кельніше Цайтунг" - торговельний договір із СССР інтересує Вгославію також і з політичної сторінки. Вгославія додає в йому довго очікувану віднову взаємин із великим російським народом, з яким існує не лише кровне і мовне споріднення, але й є зв'язані сподівання про тісні культурні взаємини і взаємну співпрацю в минулому. "Франкфуртер Цайтунг" подає, що від хвили закінчення договору із СССР на вулицях Білгорода розпродують масово брошури про СССР, а "немає попросту днини, щоби білгородська преса не подавала окремих звідомлень чи ілюстрацій із СССР" при чому робиться натяки, що по закінченню господарського договору, між Білгородом а Москвою, треба чекати ще й "договору іншого роду". Як зазначає згаданий кореспондент, ще перед кількома тижнями подібного роду твердження чи публікації були б неможливі, бо поміж обома країнами не існували взагалі жадні дипломатичні аносини. Для Білгорода СССР взагалі не існував, бо Вгославія ніколи не визнавала зміни в Росії. Також і сьогодні вправді визнання місця ще немає, то одначе преса підчеркує, що підняття торговельних взаємин означає визнання де факто та приготовляє слідує де пре. Ідеологічних питань взагалі в пресі не заторкується, а якщо йде про стару московську еміграцію, то "Самоуправа" /орган вгосл. радивалів/ зазначає, що для них договір не матиме жадних неморисних наслідків. Цікаве, що вгославіянська преса вперто повторяє, що неслухний є погляд висуваний англійською пресою, що ніби

в користь торгівлі з ССРСР мали б бути упосліджені інші торговельні взаємини, конкретно із Німеччиною. "Франкфуртер Цайтунг" пише, що "вправді обсяг торгівлі принайменше тепер ще покищо не зміниться, але можуть взаємини упроститися з приводу нових шляхів, окружних /через Болгарію, Румунію - прим. наша/ через інші країни". Інтерпретує однак цей договір так, що "Югославія в цей спосіб змогла собі забезпечити можливості відтягнутися небажаному натискові із заходу Європи."

Фактом є, що сам договір як і прийняття Лявентієва, сов. посла в Білгороді мало дуже святочний характер і відбувалося із великими парадними із цієї нагоди, і більшими, як мало б це йти про звичайний собі торговельний договір. -

ЗАХІД - СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ - БАЛКАНИ... І ЩО ДАЛІ?

На передодні поширення конфлікту.

Окреслюючи причини сучасного конфлікту кореспондент "Дойтше Альг. Цайтунг" граф Пюклер добачує їх в боротьбі двох концепцій старих демократій і концепцій нових відмолоджених націй. "Зпоса моря крові на історичних полях Фляндрії і Франції виринають обриси нового, кращого європейського ладу від потапаючого ладу Версаля". Молоді, відроджені нації Італія й Іспанія зовсім очевидно в поваленні старої системи є заінтересовані. І ось, в парі із успіхами Німеччини на заході, щойно у війноній зміненій системі Італія добачує можливості захити кращим життям.

"Критика Фашиста" виразно стверджує, що національна єдність і незалежність, імперія - не зможуть ніколи видати своїх олівців, а великодержавницьке становище Італії буде лише блеском, а ніколи дійсною реальністю, як довго ми не будемо панамі нашого моря. Ми маємо лише вибір: розв'язувати середземноморський проблем, або прогаяти велику годину. Іде про змагання за справедливість і свободу про правдиве увінчання нашого національного відродження ХІХ. століття видзигнего в ім'я свободи. Це буде остання війна італійського народу, війна за свободу й незалежність його імперії.

Воєнні алярми.

І в парі з цими і подібними ствердженнями стрічаємося з цілим рядом вісток, що вказують, що на Середземнім морі таки щось коїться. Виїзд італійців з Туреччини, воєнне поготівля в Туреччині, мобілізація в Італії, воєнний стан на Мальті, Гібральтарі і в Єгипті, мобілізація в Греції, воєнні настрої в Іспанії, акції італійських диверсантів в Корсиці, проголошення Риму отвертим містом - все те вказує, що заноситься на бурю над Середземнім морем.

Чи війна обмежиться до Середземного моря?

А втім, чи війна обмежиться до Середземного моря, треба сумніватися. В "Джорнале Д'Італія" В.Гайда твердить, що "Балкан належить до системи безпеки й свободи Італії". "Мессаджеро" обговорюючи політику Італії на Балканах пише, що назриваючий висом Італії із середземноморської вязниці принесе рівночасно розв'язку відкритих проблем Балкану". Розуміють це балканські держави і кожна на свій лад старається такі перспективи коли не зовсім усунути, то принайменше віддалити. І дошкою рятунку в такій безвиглядній ситуації видається їм ССРСР, що зі своєї сторони скваллизє це використовує. Тому й чуємо про договір ССРСР із Югославією, про переговори з Мадяриною, Румунією й Болгарією. Правда, італійська преса робить до оцих кроків ССРСР добру міну, стверджуючи, що вони не суперечать інтересам Риму, але оце ствердження звучить досить холодно. Не диво отже, що під-

дукуючи аргументи за сподіванням задержання Балкану від війни кидатися оком на Чорне море. - Слово" Софійське пише, що "глибокий спокій над Чорним морем уміцняє балканські держави в переконанні, що вони не будуть допроваджені до остаточності дати втягнути себе у війну". Бо тут дек насувцяється спостереження кореспондента "Дойтше Альт". Дайтунг з 30. травня з Бумаренту, графа Кмінгазаена, що "Чорне море ніколи не вважало зі собор держави, що із ним граничили, а й сьогодні торговельні взаємини поміж чотирьма чорноморськими державами, незалежно від віднедавна заклученого Совітсько-Болгарського /останню Прославянського/ порозуміння, є цілком незначні."

ЗА ВІЛЬНИЙ КАВКАЗ.

Цікавою ілюстрацією політичних тенденцій кавказьких народів є періодичний кварталник, видаваний англійськом мовою "Ди Кокежіет Квортерли" - "Періодик для поширення ідеї незалежної конфедеративної держави кавказьких народів". Передруки вибраних статей, друківаних передше по московськи й по французьки в журналі "Ле Кокас", попереджені в англійському зборни, вступною декларацією такого змісту: Ціллю журналу є боротьба "за визволення Кавказу від чужинецького панування та створення незалежної кавказької держави, на основі конфедерації кавказьких народів.

Віriamo, що політична незалежність Кавказу, його культурний ріст та економічний добробут може бути забезпечений тільки державою, побудованою на принципах національної солідарности.

Зважуємося на невтомну кампанію проти всіх елементів розкладу і проти антинаціональних сил, проти інтернаціоналізму й марксизму, проти більшовиків і меншевиків".

З нагоди двадцятиліття самоозначення кавказьких народів /1918-1938/ пише автор вступної статті м.ін. таке :

"Сьогодні вітаємо це двадцятиліття мабуть на порозі нової війни. Очі світа змучилися в викиданні цього, що гровить. Може настати момент, коли заломиться все, в усіх народів великих і малих. А коли б це сталося, то причина цього лежатиме в політичному й соціальному експерименті, що зродився перед 20 роками з такої самої війни : в комунізмі, марксизмі.

Той комунізм і марксизм, що проклянули були тоді незалежність наших народів, тепер підготовляє нову війну, щоб під попелом похоронити цивілізацій, щоб обернути людство в варварську державу розкладу, голоду, смерті.

Комунізм поневолив не тільки наші народи, він тортує не тільки їх - він загрожує цілому світові, цілому людству. В ці дні двадцятиліття світлої хвилі проголошення незалежності наших народів, наш перший крик остороги мусить бути : що комунізм марксизм - ворог людини, загроза миру, нищівник цивілізації, ворог Бога, кап свободи й поневоляч народів - мусить зчезнути, зникнути, мусить бути розгромлений з'єдиненими силами не тільки поневолених країн, як Кавказ, Україна, Туркестан, що тепер під ярмом совітської держави, але з'єдиненими силами всіх культурних країн, ще непоневолених досі комунізмом.

Разем із ним зникне також головна небезпека, що зависла тепер над цивілізованими народами.

Ось тому то наша боротьба за нашу незалежність заторкає все людськість".

У стверженні, що двадцятилітній режим терору, мордів, масових езекуцій, нужди, не змогли вбити в поневолених народів надії на свободу й незалежність, - знаходить автор реальну основу для політичної декларації незалежності народів.

"Але очевидно не Москва - що так легко прийняла комуністичний ре-

нім - є тим чинником, що може на майбутнє кермувати нашою долею. Хай московський народ, повалюючи червоне ярмо, влаштує свою долю, як знає й як собі хоче. Наше історичне минуле визначає для нас наші власні незалежні шляхи. Самоозначення народів було одним із головних вливічів великої світової війни. Ліга Народів не хотіла, або не могла перевести цього в життя, але само життя виносить на чоло цю проблему, яку так просто ставимо саме ми, з нутра московської "комуністичної катівні".

За час цих твердих років тюремного життя, наша воля свободи могла тільки скріпитися. Хай живе незалежний Кавказ!".

Б О Р О Т Ь Б А А З Е Р Б Е Й Д Ж А Н У З М О С К В О Ю

П Р И К І Н Ц І Х І Х . І В Х Х . С Т .

Загальні відомости про Азербейджан. Азербейджан є од-
ноєю з чотирьох республік Кавказу /: Грузія, Вірменія, Північний
Кавказ, Азербейджан:/. Поверхня її виносить 91.160 км. кв. і тяг-
неться здовж західного берега Каспійського моря та займає полудне-
во-східну частину кавказького просмику. Ті землі замешкує 3,500000
людей. Головним містом є Баку, найкращий порт на Каспійському морі.
Головним чинником економічного життя є рілляництво. Сьогодні Азер-
бейджан є одним з резерватів бавовни ССРСР. Річний збір сягає
8,700.000 пудів. Друге місце по рілляництві займає городництво на
чолі з величезними винницями. Загальне число зібраних річно овочів
виносить 77 міл. пудів. Дальше розвивається шовківництво, годівля
худоби, кошей, риболовство. Азербейджан знаний в цілому світі зі
своїх природних багатств. На першій місці треба поставити нафту. Пе-
ред війною Азербейджан займав друге місце по Америці, коли йде про
нафтовий промисл та покривав 20 % світового запотребування. Даль-
ше йдуть копальні міді, заліза, оліва.

Розвій політичної думки азербейджанців. В першій половині ХІХ.ст.
Москва загарбала Азербейджан. Не прийшло це її легко. Свободолюбні
азербейджанці через 30 років ставили зухвалий спротив Москві. Зло-
мавши його, спанувала Москва цю країну вичерпану зі всяких сил. При
кінці ХІХ. ст. азербейджанська провідна верства звязує всі свої на-
дії з боротьбою російських лібералів, або революційними кругами ро-
сійських соціалістів. Тому теж упадок революції 1905 р. приніс дуже
великі переслідування азербейджанців. Тимчасом російські ліберали
в час війни балканської коаліції проти Туреччини пішли шляхом т.зв.
славянофільської концепції та самі відвернулися від гноблених за
зв'язки з ними азербейджанців, улаштуючи ворожі турнам маніфестації.
Азербейджан переживав в тім часі превалні хвилини своєї історії.
Пораз більше поширюються серед азербейджанців націоналістичні ідеї
/пантуркізм/. Молодь уряджує вуличні маніфестації на честь Туреч-
чини, організуються скрізь комітети, вербуючи охотників до турець-
кої армії. Азербейджанські націоналісти не обмежуються лише до ма-
ніфестацій, але приступають до організаційного оформлення своєї бо-
ротьби. Одним із таких проявів був нелегальний зїзд азербейджан-
ських націоналістів в Києві розігнаний московською поліцією. Тут
здаймо, що вже в тому часі існує сильний контакт азербейджан-
ських студентів з українськими організаціями молоді в Харкові та
Петербурзі/. Одночасно в тому часі в Баку повстає тайна націоналістична
організація "Мусават", що кидає клич "свобода громадян, рів-
ність народів!". І так політична думка азербейджанців вилічена раз
на все з русофільства стає на виразному націоналістичному становищі.

На тому становищі стоїть до сьогодні.

З початком війни починає виходити в Баку щоденник "Ачик Сиз", що відіграв не малу роль в політичному відродженні Азербейджану. В квітні 1917 р. в Баку відбувається зїзд кавказьких музулманів. На ньому зарисовується два становища. Азербейджанці з "Мусават" стоять на становищі перебудови Росії на федеративну державу, яка була б першим кроком до здійснення права на самостановлення народів. Інші домагалися лише демократичного устрою в російській імперії. Серед великого ентузіязму зїзд станув на становищі "Мусават". В тому самому році представники цієї групи азербейджанських націоналістів брали участь в конгресі поневолених Москов народів, що відбувся в Києві, де навязали тривалі взаємини з тодішніми українськими діячами /проф. Грушевський/. Час до Берестейського договору не безнастанні спроби організувати т.зв. закавказький сойм і пропаганда за відділенням Закавказзя від московської імперії. Берестейський договір віддавав деякі частини Кавказу Туреччині, до яких слушні претенсії мали Грузія та Вірменія. Звідси прийшло до збройного удару Грузії в Туреччиню. Азербейджанці симпатизували з Туреччиною. З того скористали комуністичні війська, що в березні 1918 р. уладили погром в Баку, витинаючи в цень 10.000 азербейджанців. Тимчасом 26.V. Грузія проголосила незалежність. Одначасно в тому часі зібралася в Баку Азербейджанська Національна Рада, що 28.V. 1918 р. проголосила святочний маніфест зі заявою: "З нинішнім днем азербейджанський нарід стає власником суверенних прав і Азербейджан, що складається з північної та східної частини Закавказзя, незалежною повноправною державою."

В тому саме часі на Кавказі зустрінулися дві нові коаліції. Турецько-німецькі війська заключивши перемир'я, відступили Азербейджан англійцям. Шойно в квітні 1919 р. азербейджанське військо вдернулося до Баку. В серпні того року, англійці покидають границі Азербейджану. Початок 1920 р. це постійна дипломатична війна між Азербейджаном а червоною Москвою. В березні у Вірменії зайняті більшовиками вибухає повстання. Большевики висилають більші відділи для здавлення, а 17 квітня 1920 р. 60.000-на большевицька армія зрадливо переходить гарнізі Азербейджану та підступом займає Баку. Радек на комуністичному зїзді говорив: "Ми нетерпеливо щдали на вістку здобуття Баку, цієї твердині буржуазії, бо СРСР пристрасно пожадав тих невичерпаних багатств азербейджанської "чорної крові", /нафти/. Чека приступила ревно до праці, щоб забезпечити Москві знову доступ до нафти Азербейджану."

Боротьба з червоною Москвою. Зрадливо і підступом взятий Азербейджан змісця станув до боротьби. Почалися локальні повстання. Місяць від окупації Баку вибухло найбільше повстання в Гандзі, що мало навіть більші успіхи. На чолі революційних гуртів станув "Комітет незалежності Азербейджану", що видав в 1923 р. палкий маніфест до азербейджанських селян та робітників. В Баку під носом ГПУ виходила через 3 роки підпольна націоналістична газета "Істікляль" /Незалежність/. Аж по 19-ому числі тої газети ГПУ викрило тайну друкарню та арештувало понад 2.000 "мусаватистів." Тисячі молодих азербейджанців прим. з Москви, вивезено в Сибір, тисячі розстріляно. /Між ними др. Дедаша, Алі Бей, Абраф Бей, Шейха Гані/, яких прізвища це й дотепер популярні в Азербейджані. Це в 1931 р. та 1932. вибухають більші селянські повстання. Тепер в нових обставинах азербейджанський революційний провід достосував свою боротьбу до обставин.

Еміграція. На еміграції опинилося понад 10.000 азербейджанців. Головні еміграційні осередки повстали в Туреччині, Персії, Парижі. В Стамбулі організовано пропагандувний осередок, що живим діяльністю впливав жиди сильний відлук Азербейджані. На домагання московського уряду Туреччина закрила азербейджанські видавництва, але до сьогодні Стамбул є осередком еміграційних політичних орга-

нізацій. В 1936 р. відбувся конгрес партії "Мусават", що пристосував свою програму до нової дійсності, головню коли йде про діяльність підпольних організацій в краю.

Боротьба в краю. На вступі треба згадати, про т.зв. націоналістичні ухили азербейджанських комуністів. М.ін. в 1924 р. секретар азербейджанської комуністичної партії ставчв на чолі дуже сильної опозиції названої Москвою від його імени Ханбудагов - ханбудаговщина /подібно як у нас шумскізм/. Дійшло до того, що бакінський "Комуніст" Ч. 265. в 1927 р. помістив декларацію опозиції, в якій перша точка звучала так : "Москва мусить виректися дальше втручатися до всіх справ у всіх національних республіках ССРСР." Вправді членів опозиції Москва арештувала, але кинені нею кличі до сьогодні не стратили своєї вартости в Азербейджані. В 1929 р. знову відживає опозиція. Тоді твориться т.зв. бльо тюрко-вірменський, що ставить собі за ціль боротьбу з московським елементом. У всіх тих випадках Москва добачувала руку "Мусавату" а "мусаватизм" це термін, що означає те саме, що на Україні "петлюрівщина" себто є синонімом боротьби азербейджан з Москвою. Азербейджан - "Країна вогня" - повний конспіративних гуртів молоді селян і робітників. Динаміки азербейджанського націоналістичного руху Москва не зничила.

Політична платформа у азербейджанців, зясована в програмах партії "Мусават" та в спільних деклараціях представників кавказьких народів об'єднаних в т.зв. Кавказьку Конфедерацію. Стоять вони на становищі незалежности Кавказу від Москви, та зєдинення кавказьких республік у федеративний союз. Одночасно пропагують співпрацю з усіми поневоленими Москвою народами, а передусім Україною та Туркестаном. Боротьбу азербейджанців очолює партія "Мусават", що має свої підпольні відділи в Азербейджані та т.зв. Азербейджанський Національний Крмітет. Голова партії "Мусават" Е.Ресуль - Заде в одній зі своїх брошур пише, : " Азербейджане в союзі з гнобленими народами східної Європи на чолі з Україною та Туркестаном в Азії, творять одну родину поневолених Москвою народів та вірять, що подібно як царська Росія так і червона імперія московського комунізму розлетиться. Нові розв'язки світових проблем що наближаються, провадять нехибно ССРСР до зудару з грізною силою історії, що принесе остаточну волю гнобленим Москвою народам. В очікуванні на цей великий день націоналісти Азербейджану в союзі з іншими народами Кавказу з вірою в ясну будучину своєї батьківщини провадять сьогодні завзятий бій за волю. На наших бойових прапорах проти найбільшої тиранії яку знає світ виписані слова : "Свобода і Націоналізм!"

Я К Г. П. У. С Х О П И Л О

О Т А М А Н А Т Ю Т Ю Н Н И К А ?

В деяких газетах появилася була свого часу вістка, що саме в першій половині травня 1923 р. в Москві розстріляно от. Тютюнника. На тому місці передруковуємо виняток зі споминів Бєсядовського, який описує як відбулося схоплення от. Тютюнника. Читаємо там:

"ГПУ отримавши приказ за всяку ціну унешкідливити Тютюнника, якого уважали і то зовсім слушно за одного з найнебезпечніших ворогів, обдумало таку комбінацію. Агенти ГПУ впали на слід невеликої тайної української організації, г.зв. "начальна військова рада". Замість того, щоби арештувати членів організації, агенти ГПУ ввійшли в її склад, заповнили всі її клітини і фактично вхопили цілу

організації в свої руки. Опісля післали одного з керівників тієї організації /не агента ГПУ, але особистого знайомого Тютюнника/ з дорученням налазати взаємини з Тютюнником і візвати його на Україну для тайної обідки організації. Тютюнник досвідчений конспіратор, вислав наперед одного зі своїх помічників. Цей обіжав "організацію", що мала клітини по цілій Україні, опанувало його звернення і по поверті заявив Тютюнникові, що організація є поважна і можна її довіряти.

Що більше, організація могла поширити повстанчу акцію. Однак керівники налягали на особистий приїзд Тютюнника, для безпосередніх інструкцій. Тютюнник вагався, аж опісля поїхав. Перейшов границю в означенім пункті. Не зробив однак кілька кроків, як його схоплено. Закнеблювано йому уста, щоби крику не було чути на польським боці та відвезли до Києва, опісля до Харкова. Почалася боротьба Харкова з Москвою за долю Тютюнника. Дзержинський налягав на його розсирілення Харків /"українізація"/ уважав, що його буде можна "присвоїти" і використати. До вазниці ГПУ, де сидів Тютюнник, прибували значні українські комуністи, годинами з ним розмовляли, оповідали про поступки українізації. Закінчилося це тим, що Тютюнник заявив, що зміняє погляди, має охоту співпрацювати зі совітськов владою, бо поділяє погляди українських комуністів. Тоді політ-бюро комуністичної партії України рішило просити Москву уласкавлення Тютюнника. По довгій дискусії полагоджено справу позитивно, але через довгий час не мав він довіря. Кілька місяців мешкав в домі агентів ГПУ під обсервацією. Опісля доручено йому виклада в школі червоних старшин зі "стратегії і тактики домашньої війни"... Опісля працював в кооперації. Однак в 1928 р. настрої його ставав дораз гірший. Нова політика Сталіна звернена проти селян відбилася на Україні. Однотипний самостійний комісаріят рільництва підпорядковано Москві. Тютюнник так само настроєється опозиційно і веснов 1929 р. в приватній розмові сказав, що при такій політиці більшовицька влада на Україні впаде і заміниться на фашизм. Про це довідалася Москва. Тютюнника візвано до Москви і там скрито, без відома ГПУ, на особистий приказ Менжинського розстріляно".